

A doua parte a trilogiei fiordurilor

POLIROM

Jón Kalman Stefánsson
Tristețea îngerilor

BIBLIOTECA POLIROM

Jón Kalman Stefánsson

Tristețea îngerilor

roman

Traducere din limba franceză
de Magda Răduță

POLIROM
2016

Cuprins

<i>Ochii ne sunt ca picături de ploaie.....</i>	5
<i>Unele cuvinte se fac înveliș în căușul timpului, și înăuntru se află poate amintirea ta.....</i>	9
<i>Moartea nu aduce nici o mângâiere</i>	121
<i>Călătoria: Dacă diavolul a mai făcut ceva pe lumea asta în afară de bani, atunci a făcut ninsoarea care se abate peste munți</i>	125

Ochii ne sunt ca picături de ploaie

...acum se făcuse
s-ar face nemămurat
nici o adiere, iar apoi se
șor, câteva pene
care trăiesc în
Dar soarele
fuge de la noi
când ne lăsăm
și sunt câteodată
frumusețe argintie
și desăvârșită, dar
trămba de viscol
rile de mai mult
de șaptezeci de
Timpul trece,
nămerii
mor, trupul li
se topește în
pământ și mai
departe nu
mai rămân
nimic. La din
și vorbind, nici
văzduh necuprins
nu prea avem
aici, ni-l fură
răușii, pe lor,
și furtunile la
fel; sporite
și ele tot de
cahote năvălilor
sunt regre ca
sfârșitul tuturor
lucrurilor de
pe lume. Câteodată
însă, când cerul
se limpezește
după vrea
deslănțuire de
stihii, ni se pare
că deslușim o
prezică albărie
rămasă via de
tot în cer de
pe urma ingerilor
dărați de
noii și de
cărmi. Deasupra
păcatelor și a
săruturilor
omninoșii, o
braadă albărie
ca răgăduința
unei fericii
fără margini.
Speranța
aceasta ne
umple de o
copilărească
bucurie, încrederea
care năspăruse
înghițită cine
știe de când și
de cine se
trecește și ea,
dar în aceeași
clipă năvălește
și disperarea,
deplina
disperare. Așa
se întâmplă:
o lumă uriașă
naște din ea
se bre adânci,
o bucuria
năvălește în
cândea în
simon o
referențe în
fel de
nașterii și
bucurie

Acum ar fi așa de bine dacă am dormi până ce visele s-ar face nemărginite ca văzduhul, un văzduh liniștit și fără nici o adiere, iar apoi ar prinde să se legene într-însul, încet-șor, câteva pene din aripile îngerilor, și doar fericirea celui care trăiește în neștiință de sine s-ar afla acolo. Dar somnul fuge de la cei morți. Nu somnul, ci amintirile ne cuprind când ne lăsăm pleoapele peste privirile încremenite. Amintirile vin mai întâi una câte una, și sunt câteodată de o frumusețe argintie și desăvârșită, dar nu trece mult și se fac trâmbe de viscol înăbușitor și întunecat: așa se petrec lucrurile de mai mult de șaptezeci de ani. Timpul trece, oamenii mor, trupul li se topește în pământ și mai departe nu mai știm nimic. La drept vorbind, nici văzduh necuprins nu prea avem aici, ni-l fură munții pe tot, și furtunile la fel: sporite și ele tot de culmile munților, sunt negre ca sfârșitul tuturor lucrurilor de pe lume. Câteodată însă, când cerul se limpezește după vreo dezlănțuire de stihii, ni se pare că deslușim o brazdă alburie rămasă sus de tot în cer de pe urma îngerilor, dincolo de nori și de culmi, deasupra păcatelor și a săruturilor omenești, o brazdă alburie ca făgăduința unei fericiri fără margini. Speranța aceasta ne umple de o copilărească bucurie, încrederea care dispăruse înghițită cine știe de când și de cine se trezește și ea, dar în aceeași clipă năvălește și disperaarea, deplina disperare. Așa se întâmplă: o lumină uriașă naște din ea umbre adânci, o bucurie nesfârșită închide undeva în sine-a-i o nefericire la fel de nesfârșită și bucuria

omului parcă e osândită să joace pe muchie de cuțit. Viața e destul de simplă, numai că omul nu-i, ceea ce numim tainele nedezlegate ale ființei nu sunt decât încâlcite stufărișuri și păduri de nepătruns care cresc în noi. Moartea are toate răspunsurile, așa scrie undeva, și doar ea e în stare să dezlege înțelepciunea cea veche de toate blestemele care au înlănțuit-o: ha, asta e o prostie uriașă. Ce știm și ce am învățat nu din moarte am învățat, ci din poezie, din disperare și, în ultimul rând, din amintiri luminoase, dar și din mari trădări. N-avem nici urmă de înțelepciune, dar ceea ce tresaltă în adâncul nostru e în stare să înlocuiască înțelepciunea și are, poate, mai mult preț decât ea. Am străbătut cale lungă, mai lungă decât toți de dinaintea noastră, ochii ne sunt ca picături de ploaie: plini de văzduh, de aer limpede și de neant. Nici o primejdie nu vă paște, să știți, dacă ne ascultați. Dar dacă uitați să trăiți veți sfârși ca noi, turmă rătăcitoare între viață și moarte. Atât de moartă, atât de înfrigurată, atât de moartă. Undeva, în miezul adânc al ținuturilor unde domnește spiritul, în căușul conștiinței care îi dă ființei omenеști deopotrivă măreție și răutate, se ascunde o lumină care, tremurătoare, nu se dă stinsă, nu se lasă învinsă de întunericul de plumb și de înăbușitoarea moarte. Lumina aceasta ne hrănește și ne torturează deodată, ne împinge să mergem mai departe în loc să ne lase să ne lungim la pământ ca dobitoacele fără grai și să așteptăm ceva ce nu va veni, poate, niciodată. Lumina scânteiază și noi mergem mai departe. Ne mișcăm, cum altfel, nesiguri și șovăitori, dar avem un țel – să salvăm lumea. Să vă salvăm pe voi, pe voi, dar și pe noi înșine, cu poveștile astea, cu zdrențele astea de poeme și de vise de atâta vreme cufundate în adâncul uitării. Suntem într-o barcă de scânduri viermănoase și, cu năvoade muceduе, vom prinde stelele din cer.

*Unele cuvinte
se fac înveliș în căușul timpului,
și înăuntru se află
poate amintirea ta*

I

Undeva în miezul gerului și al furtunii orbitoare de zăpadă mijește întunericul nopții, o noapte de aprilie care se strecoară printre fulgii căzând deasupra omului și a celor doi cai. Totul e alb, acoperit de zăpadă și de gheață, și cu toate astea vine primăvara. Cei trei înaintează cu greutate în fața vântului de miazănoapte, care e mai puternic decât orice altceva în ținutul acesta, omul se apleacă peste grumazul calului, încleștat de hățul celuiilalt, sunt albi din cap până în picioare și plini de țurțuri. Nu mai e mult și au să se prefacă toți în gheață, viscolul are să-i ia pe sus înainte să vină primăvara. Caii se poticnesc în nămeții moi, cel din spate cară o formă nelămurită, un cufăr, un balot de pește uscat sau poate două trupuri moarte, iar întunericul se face și mai gros, încă nu-i negru ca păcura, e aprilie totuși, și făpturile înaintează doar dintr-o admirabilă dar zadarnică încăpățănare, așa sunt toți cei care trăiesc la marginea lumii. Desigur, e mereu mai ușor să te lași bătut, să părăsești lupta, nu puțini au făcut așa, lasă viața de fiecare zi să-i acopere de zăpadă până se trezesc sloi: gata cu isprăvile îndrăznețe, nu mai trebuie decât să stai nemișcat și să lași omătul să se aștearnă deasupra ta, nădăjduind că într-o bună zi vremea are să se îndrepte și cerul are să se însenineze iară. Dar caii și omul tot merg împotriva vântului, merg înainte chiar dacă nimic parcă nu mai e pe

lumea asta decât ninsoare, restul a dispărut, asemenea viscole înghit orice orizont și chiar și ținutul din jur, oricât s-ar ascunde munții cei înalți îndărătul fulgilor, cu crestele lor care ne fură bucăți întregi de cer, până și în zilele cele mai minunate când totul e albastru și străveziu, când sunt păsări în jur, și flori, și fără îndoială raze de soare. Nu-și ridică ochii din pământ nici când din bezna furtunii răsare un acoperiș de casă, drept în întâmpinarea lor. Curând se mai ivește unul. Apoi al treilea. Și al patrulea. Cei trei se chinuie să meargă înainte, ca și cum nu le-ar mai păsa de nici un semn de viață și de nici o umbră de căldură, ca și cum doar înaintarea asta mecanică ar fi pe lume, chiar dacă printre fulgi se străvede o lumină și lumina e semnul vestitor de viață. Ajung la o casă mare, calul care poartă povara călărețului se apropie de trepte, își ridică piciorul drept și bate cu el cât poate în treapta cea mai de jos, omul mormăie ceva și animalul se oprește, apoi așteaptă cu toții. Calul din față stă cu urechile ciulite, cel din spatele lui are capul plecat, parcă e adâncit în gânduri, caii se gândesc și ei la o sumă de lucruri, dintre toate animalele ei seamănă cel mai bine cu filosofii.

Ușa se deschide în sfârșit și pe trepte apare un om, mijindu-și într-o clipă ochii în fața rafalelor viscolite, se chircește în vântul înghețat, aici vremea e cea care stăpânește peste tot și toate, ne frământă viața cum face olarul cu un boț de lut. Cine-i acolo? întrebă cu glas puternic omul, ferindu-și ochii: zăpada care zboară în toate părțile cerne în jur; nici caii, nici omul nu-i dau vreun răspuns, doar își ridică privirile spre el și așteaptă, și calul cu povara aceea nelămurită face la fel. Omul închide ușa, coboară cu grijă pe scara alunecoasă și se oprește, țeapăn, chiar sub

treapta cea mai de jos, repezindu-și bărbia înainte ca și cum ar vrea să vadă mai bine, și atunci dinspre călăreț se aude în sfârșit ceva, o vorbă răgușită și aspră, parcă și-ar curăța gâtlejul de gheața și de murdăriile îndesate acolo, deschide în sfârșit gura și zice: Tu cine dracu ești?

Băiatul se dă înapoi și se urcă pe treapta de mai sus, ei bine, nu prea știi să vă răspund, zice el cu nevinovăția pe care n-a pierdut-o încă și care îl face să pară, rând pe rând, idiot și nemaivăzut de deștept: Nimeni prea însemnat, cred.

Cine-i acolo? întrebă Kolbeinn, bătrânul căpitan, stând în fața cării goale de cafea. Își răsucește ferestrele sufletului, stinse pe veci, spre băiat, care a intrat acum în odaie și care are un chef nebun să nu-i răspundă, dar mormăie totuși către el, Jens Poștașul, călare pe un cal de gheață, vrea s-o vadă pe Helga, apoi trece iute prin fața căpitanului cufundat în întunericul lui veșnic.

Băiatul se repede pe scara din casă, intră în holul cel lung, apoi urcă din trei pași treptele către odaia de sub acoperiș. Parcă a uitat de el de cât se grăbește, năvălește prin deschizătură ca altă ciudățenie, apoi stă un pic în prag, fără să se miște și gâfâind, să-și obișnuiască ochii cu întunericul. Nu-i aproape deloc lumină aici, o lampă cu ulei arde pusă de-a dreptul pe dușumea, iar cada de baie e lipită de colțul cu fereastra acoperită de zăpadă și de noapte, umbre tremură în odaie, parcă a pășit într-un vis. O vede pe Geirþrúður, plete negre-corb și un umăr dalb, pomeții înalți, o jumătate de sân și câteva picături de apă prelinse pe piele. O zărește și pe Helga, într-un colț, cu o mână în șold, o șuviță i s-a desprins din coc și i-a căzut de-a curmezișul pe frunte, băiatul n-a văzut-o niciodată așa, liberă. Băiatul scutură din cap cât poate, ca și cum ar vrea să se trezească,

se întoarce cu spatele și se uită în altă parte, deși nu-i nimic mai ciudat pe lume decât să te uiți către întuneric și către nicăieri, acestea sunt cele două locuri spre care ochiul nici unui muritor n-ar trebui să se îndrepte. Jens Poștașul, zice, chinuindu-se în zadar să nu i se cunoască în glas cât de tare îi bate inima: a venit Jens Poștașul, vrea să o vadă pe Helga. Poți foarte bine să te întorci cu fața, sunt chiar atât de urâtă? întreabă Geirþrúður. Nu-l mai chinui pe băiat, se aude vocea Helgăi. Dar ce rău poate să i se întâmple dacă vede o femeie bătrână dezbrăcată? răspunde Geirþrúður, și băiatul o aude ieșind din cadă. Oamenii fac baie, se gândesc la niște chestii, se spală și apoi ies din apă, toate astea sunt de-a dreptul banale, dar faptele banale pe care le faci în fiecare zi au darul să devină foarte amenințătoare în lumea noastră.

Helga: Gata, poți să te întorci.

Geirþrúður s-a înfășurat într-un prosop uriaș, umerii îi sunt însă tot goi și părul ud și sălbatic, negru ca luna decembrie, negru cum n-a fost niciodată, fără îndoială. Cerul e bătrân, dumneata nu, îi răspunde băiatul, iar Geirþrúður râde cu un râs dulce și adânc și îi zice băiatule, grozav ai să fii tu dacă ai să-ți pierzi într-o zi nevinovăția asta.

Kolbeinn mormăie când îi aude apropiindu-se pe Helga și pe băiat, o strâmbătură începe să i se cunoască pe fața acoperită cu totul de riduri și de urmele lăsate de biciuile vieții, mâna lui dreaptă se mișcă pe scândura mesei, își croiește drum încet, ca un câine cu vederea slăbită, împinge cana goală de cafea, mângâie o carte și chipul i se liniștește o clipă, poezia nu ne face umili ori timizi, ne face sinceri, aici stă tot miezul ei, toată însemnătatea.

Trăsăturile lui Kolbeinn se înăspresc din nou când în cârciumă intră băiatul și Helga, dar își lasă mâna deasupra cărții, e *Othello*, în traducerea lui Matthías Jochumsson. „Jos armele cu toții – / Și voi, oamenii mei, și aștia! / Când e pe luptă știu ce-am de făcut / Și fără să mă-nvețe nimenea.”¹

Helga s-a înfășurat într-un șal albastru și gros, trece cu băiatul prin fața lui Kolbeinn, care se preface că nu-i bagă în seamă, apoi ies amândoi afară. Helga privește către Jens și către cai, toți trei sunt la fel de greu de recunoscut, albiți și acoperiți de gheață și de țurțuri. Haide, de ce nu intri înăuntru? întrebă femeia, cam dintr-o bucată. Jens își ridică ochii spre ea și îi răspunde ca și cum și-ar cere iertare: păi, m-a lipit gerul de cal.

Jens e mereu cu băgare de seamă când trebuie să se folosească de cuvinte, de felul lui e cam zgârcit la vorbă, acum s-a și întors din călătoria asta cumplită cu poșta prin inima iernii, de altfel la ce i-ar folosi vorbele unui om sfâșiat de viscol, rătăcind într-un ținut bătut de vânturi și cu orizontul mărunțit și amestecat? Și când spune că gerul l-a lipit de cal spune chiar adevărul, vorbele i s-au făcut cu totul străvezii, n-au nici un înțeles ascuns, nu se agață de ele nici o umbră, cum se întâmplă câteodată. Gerul m-a lipit de cal: asta înseamnă că ultima cascadă mare pe sub care a trecut Jens cu vreo trei ore în urmă era mai adâncă decât se ghicea în întuneric. Calul a fost el înalt, dar degeaba,

1. *Othello*, traducere de Ion Vinea, în William Shakespeare, *Opere complete*, vol. 6, ediție îngrijită și comentarii de Leon D. Levițchi, note de Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești, Editura Univers, București, 1987, pp. 274-275.

Jens s-a trezit ud până la mijloc, frigul nopții de aprilie l-a încleștat într-o clipă, calul și omul sunt acum așa de perfect lipiți, încât Jens nici nu mai poate să se miște, a fost nevoit să-și îndemne calul să bată cu copita în treaptă fiindcă el nu mai era în stare să se dea jos.

Helga și băiatul nu-și cruță puterile ca să-l desprindă din șaua și să-l ajute să urce scările, e treabă grea, Jens e ditamai omul, are mai mult de o sută de kilograme cum mă vezi și cum te văd, șalul Helgăi e alb cu totul când izbutesc în sfârșit să-l dezlipească, mai rămâne să-l urce pe trepte. Jens pufăie mânios, frigul i-a furat toate puterile și l-a prefăcut în moșneag. Se târâie toți cu greutate pe scară. Într-o zi, Helga a ridicat în cârciumă un marinar beat, bărbat cât ușa, și l-a aruncat afară ca pe o legătură de rufe murdare. Jens se lasă fără să vrea cu aproape toată greutatea spre partea ei, păi ce să faci cu pișpirică ăsta, e cam slăbuț, doi fulgi și gata, s-a rupt în două, pe când un braț zdravăn... Caii, mormăie poștașul ajuns la a cincea treaptă, da, da, îi răspunde simplu Helga. M-a lipit gerul de cal și nu mai pot să merg decât dacă mă duce cineva, îl lămurește Jens pe Kolbeinn, pe când Helga și băiatul mai mult îl târâsc decât îl duc de-a lungul odăii. Să iei cuferele de pe cai, îi poruncește Helga băiatului, de-acum mă ocup eu singură de Jens, apoi să duci caii la Jóhann, găsești tu unde e, apoi să dai o fugă la Skúli să-i zici că s-a întors poștașul. Are să se descurce? întrebă îndoit Jens, uitându-se pieziș la pișpirică, e mai zdravăn decât pare, răspunde Helga, băiatul împinge cuferele înăuntru; își ia apoi pe el haine groase și se avântă în noapte și în viscolul orbitor, trăgând după el doi cai sfârșiți de puteri.